

ПЕДАГОШКА ПСИХОЛОГИЈА

Водич за редовне студенте Учитељског факултета, Универзитета у Београду

Предавања: професор Биљана Требјешанин

Термин за предавања: четвртак 13-14,30ч (учитељи); 15-16.30ч (васпитачи)

Термин за консултације: уторак 17-19; четвртак 10:30-12:00

e-mail: biljana.trebjesanin@uf.bg.ac.yu

Вежбе: Невена Буђевац, асистент

Термин за консултације: среда 13:00-15:00

e-mail: nevena.budjevac@uf.bg.ac.yu

Предмет

Педагошка психологија је психолошка дисциплина у оквиру које се проучава психолошка основа образовања и васпитања. Наставницима она помаже да пре свега схвате зашто су неки васпитно-образовни поступци делотворни, а неки нису, односно, шта образовно-васпитне поступке чини делотворним. На тај начин, знања којима располаже педагошка психологија чине основу за решавање проблема и савладавање изазова са којима се сваки наставник неминовно, из дана у дан, суочава у сложеној школској ситуацији. Та знања за наставника имају сличну улогу коју знања физике имају за инжењера.

Овим предметом обухваћени су делови педагошке психологије који вам могу помоћи да разумете своје ученике и успешно подстичете њихов развој, да креирате наставне ситуације којима се подстичу и подржавају ефикасни облици учења, да оспособите ученике за самостално учење и долажење до знања, да успешно комуницирате и успостављате продуктивну климу у разреду, пратите и оцењујете ефекте наставног процеса, одаберете одговарајући уџбеник, планирате сопствени професионални и лични развој и слично.

Начин рада

Рад редовних студената на овом предмету одвија се у оквиру предавања, вежби и консултација са наставником и асистентом.

Предавања. Предавања су интерактивна, што значи да укључују размену знања и искустава студената како међусобно тако и с наставником. Циљ је да се олакша схватање и повезивање предвиђених знања и вештина (тим пре што адекватан уџбеник за сада не постоји) и развијање одговарајућих способности и ставова студената.

Због чега је потребно похађати предавања?

- Предавања и вежбе се допуњују па је присуство предавањима предуслов за успешан рад на вежбама;
- Активност на предавањима се узима као елемент при оцењивању;
- На једном броју часова предавања студенти имају могућност да буду уводничари на основу прочитане литературе (10-15 минута), што је услов за добијање бонус поена (види: вредновање рада студената).

Вежбе су намењене практичној примени знања, увежбавању потребних вештина, усавршавању способности и изоштравању професионалних ставова.

- **Присуство вежбама је обавезно** и представља **услов за добијање потписа** из овог предмета. За добијање потписа на вежбама потребно је да студент изврши **све предиспитне обавезе** предвиђене за одређени семестар.
- Студент може да **изостане** са вежби највише **два пута у току семестра**.
- Уколико студент, **из оправданих разлога** има већи број изостанака од дозвољеног, дужан је да се код асистента обавести о начину надокнађивања вежби које је пропустио и то **одмах по престанку разлога изостајања**.
- **Надокнађивање** свих пропуштених обавеза **на крају школске године није могуће**.

Консултације су предвиђене за различите облике договора и за рад са појединцима и малим групама студената у складу с њиховим потребама и одржавају се у наведеним терминима са наставником и асистентом.

Предиспитне обавезе судената

- Учешће у активностима на настави (вежбе и предавања)
- Израда задатака на редовним часовима вежби
- Израда 2 домаћа задатка за студенте на смеру за учитеље (по један у сваком семестру) и једног домаћег задатка за студенте на смеру за васпитаче.

Студент не може изаћи на испит пре него што изврши све предиспитне обавезе.

Вредновање рада студената – структура коначне оцене за редовне студенте смера Наставник разредне наставе

- Оцена са теста I (настава у оквиру првог модула) – 40 бодова максимално, минимум који је потребно да студент оствари на тесту је 60% (24 бода). Тест I полагаће се у **термину за колоквијум** који ће бити накнадно договорен, а у случају неуспеха у редовним терминима за испит.
- Оцена са теста II (настава у оквиру другог модула) - 30 бодова максимално, минимум који је потребно да студент оствари на тесту је 60% (18 бодова). Тест II се полаже у **испитним терминима**.
- Оцена на основу израде домаћих задатака - 15 бодова (5 за први + 10 за други)
- Активност на вежбама (присуство и рад на задацима) – 10 бодова (5 + 5)
- Присуство и активност на предавањима - 5 бодова
- **Максималан број поена при оцењивању је 100.**
- Бонус поени за уводничаре (5 поена).

Скала оцена

55 – 64	оцена 6
65 – 74	оцена 7
75 – 84	оцена 8
85 – 94	оцена 9
95 – 100:	оцена 10

Вредновање рада студената – структура коначне оцене за редовне студенте смера Васпитач у предшколској установи

- Оцена са теста I (настава у оквиру првог модула) – 40 бодова максимално, минимум који је потребно да студент оствари на тесту је 60% (24 бода).
- Оцена на основу израде домаћег задатка - 10 бодова
- Присуство и активност на вежбама – 5 бодова.
- Присуство и активност на предавањима - 5 бодова
- **Максималан број поена при оцењивању је 60.**
- Бонус поени за уводничаре (5 поена).

Скала оцена

33 – 38 = 6

39 – 44 = 7

45 – 50 = 8

51 – 55 = 9

56 – 60 = 10

Обавезна литература за студенте на смеру за учитеље:

- Збирка текстова из педагошке психологије I, Београд, Учитељски факултет, 2007.
- Збирка текстова из педагошке психологије II, Београд, Учитељски факултет, 2007.
- Гордон, Т. (1988). Како бити успешан наставник. Београд, Креативни центар (стр. 34 -57, 99-110, 152-158, 173-179, 198-204).
- Сажеци са предавања

Обавезна литература за студенте на смеру за васпитаче:

- Збирка текстова из педагошке психологије I, Београд, Учитељски факултет, 2007.
- Гордон, Т. (1988). Како бити успешан наставник. Београд, Креативни центар (стр. 34 -57, 99-110, 152-158, 173-179, 198-204).
- Сажеци са предавања

Додатна литература:

Литература са овог списка намењена је студентима који желе нешто више да сазнају о појединим темама из програма предмета Педагошка психологија. Приликом уводних излагања студенти се могу користити и додатном литературом.

- Армстронг, Т. (2004): *Паметнији си него што мислиш*. Београд: Креативни центар.
- Бин, А. (2004): *Учионица без насилништва*. Београд: Креативни центар.
- Вокер, К., Е. Шмит (2006): *Паметни задаци*. Београд: Креативни центар.
- Гашић-Павишић, С. (2005). *Модел разредне дисциплине*. Београд: Институт за педагошка истраживања.
- *Зборници института за педагошка истраживања*.
- Ивић, И. (1992). Теорије менталног развоја и проблем исхода образовања. *Психологија*, 3-4.
- Ивић, И. и Хавелка, Н. (1990). *Процес социјализације код деце*. Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.

- Ивић, И., Пешикан, А. и Антић, С. (2001). *Активно учење/настава*. Београд, Институт за психологију
- Ивић, И., Пешикан, А., С. Антић (2008). *Водич за добар уџбеник*. Нови Сад: Платонеум
- Изли, Ш. Д., К. Мичел (2004): *Оцењивање на основу портфолија*. Београд: КЦ.
- Јовић, Н., Д. Кувелјић (2005): *Како створити пријатну атмосферу за учење*. Београд: Креативни центар.
- Колс, М., Ч. Вајт, П. Браун (2004). *Научите да учите*. Београд: Креативни центар.
- Крњајић, С. (2002). *Социјални односи и образовање*. Београд, Институт за педагошка истраживања.
- Крњајић, С. (2007). *Поглед у разред*. Београд, Институт за педагошка истраживања
- *Предшколско дете*, 1974, 4.
- Roeders Paul (2003). *Интерактивна настава- Динамика ефикасног учења и наставе*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.
- Часопис *Иновације у настави*
- Шефер, Ј., Максић, С. и Јоксимовић, С (ур.), (2003). *Уважавање различитости и образовање*. Београд, Институт за педагошка истраживања.
- Бојовић Д. (2008). *Више од игре*. Београд: Центар за примењену психологију
- Сретеновић (2008). *Инклузија у вртићу*. Београд: Центар за примењену психологију

- У складу са интересовањима студената, доступна је и страна литература.

За уводна излагања могу се користити и други текстови по избору студената

ПРОГРАМ ПРЕДАВАЊА - ТЕМЕ

Модул I (тест I)

1. Предмет педагошке психологије и њен значај за наставнике/васпитаче
Извор: предавања (3. седмица у октобру)

1. О САВРЕМЕНОМ НАСТАВНИКУ/ВАСПИТАЧУ (4. седмица октобра)
 - **Карактеристике успешног наставника/васпитача**
Извор: Збирка текстова, стр. 1-12
 - **Улоге и компетенције савременог наставника/васпитача**
Извор: Збирка текстова, стр. 13-28

2. О ДЕЦИ/УЧЕНИЦИМА И ПОДСТИЦАЊУ ЊИХОВОГ РАЗВОЈА (1., 2. и 3. седмица новембра)
 - **Функције у зони наредног развоја и подстицање развоја у школи/вртићу**
Извор: Збирка текстова, стр. 29-49
 - **Индивидуалне и групне разлике међу децом и њихове образовне потребе**
Извор: Збирка текстова, стр. 50-95

3. О УЧЕЊУ (од 4. седмице новембра до краја првог семестра)
 - **Појам, значај и облици учења с обзиром на принцип учења, примена у школској ситуацији**
Извор: Збирка текстова, стр. 96-103
 - **Школско учење: садржај, врсте, карактеристике, чиниоци успешног учења**
Извор: Збирка текстова, стр. 104-119

4. СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА УЧЕНИКА/ДЕЦЕ (3. седмица фебруара)
 - **Социјализација личности деце/ученика: чиниоци; васпитни став родитеља и особине деце/ученика; васпитни став наставника и понашање ученика.**
Извор: Збирка текстова, стр. 120-138

5. СОЦИЈАЛНИ ОДНОСИ У ОДЕЉЕЊУ (ГРУПИ) (4. седмица фебруара и 1. и 2. седмица марта)
 - **Социјални односи у разреду/групи (социјална клима, правила понашања, конфликти у групи и њихово решавање)**
Извор: Збирка текстова, стр. 139-167
 - **Психолошке претпоставке доброг односа наставник/васпитач - ученик и наставник/васпитач - родитељ: основи конструктивне комуникације**
Извор: Збирка текстова, стр. 168-175
 - **Сарадња са родитељима**
Извор: Збирка текстова, стр. 176-187

Модул II (други колоквијум)

5. О УСПЕШНОМ НАСТАВНОМ ПОСТУПКУ

- **Концепције образовања и наставе и принципи успешне наставе** (3. седмица марта)
Извор: Збирка текстова, стр. 1-20
- **Јасна информација у настави: психолошки принципи** (4. седмица марта)
Извор: Збирка текстова, стр. 21-23
- **Активност ученика у настави: природа активности и начини активирања у настави** (1. седмица априла)
Извор: Збирка текстова, стр. 24-39
- **Мотивација за школско учење и начини подстицања у настави** (2. седмица априла)
Извор: Збирка текстова, стр. 40-49
- **Праћење и вредновање ефеката образовног процеса и повратна информација (праћење и вредновање рада ученика; самоевалуација рада наставника)** (3. седмица маја)
Извор: Збирка текстова, стр. 50-92
- **Припрема ученика за самостално учење** (4. седмица маја)
Извор: Збирка текстова, стр. 93-108
- **Како одабрати одговарајући уџбеник** (1. седмица јуна)
Извор: Збирка текстова, стр. 109-114

ПРОГРАМ ВЕЖБИ – ТЕМЕ ЗА ПРВИ МОДУЛ

1. О САВРЕМЕНОМ НАСТАВНИКУ/ВАСПИТАЧУ

- **Карактеристике успешног наставника/васпитача**

1. О УЧЕНИЦИМА

- **Подстицање развоја деце/ученика**
- **Потребе ученика – идентификовање, уважавање и осујећивање**
- **Сарадња са психологом школе и посебним образовним институцијама**
- **Индивидуалне разлике и образовне потребе деце**
- **Рад са децом са посебним потребама (тешкоће у развоју и даровити ученици)**

2. УЧЕЊЕ

- **Принципи и законитости учења**
- **Примена принципа учења на објашњавање појава у школи/вртићу**

3. СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА УЧЕНИКА И СОЦИЈАЛНИ ОДНОСИ У ГРУПИ

- **Механизми реаговања ученика на примену моћи учитеља у одељењу**
- **Проблеми у понашању ученика и начини решавања**
- **Ја–поруке и активно слушање**

ПРОГРАМ ВЕЖБИ - ТЕМЕ ЗА ДРУГИ МОДУЛ

1. О УСПЕШНОМ НАСТАВНОМ ПОСТУПКУ

- **Јасна информација**
- **Структура излагања**
- **Технике мотивисања у разреду**
- **Анализа ситуација учења са становишта активности ученика и наставника**
- **Праћење и вредновање ефеката образовног процеса**

Оријентациона питања за припремање испита

- Особине које ученици цене код својих наставника: професионалне, персоналне, комуникацијске.
- Улоге наставника у односу на ученике и њихов садржај.
- Објаснити повезаност активности наставника и његових улога и активности и улога детета у настави.
- Које компетенције се очекују од савременог наставника.
- Начела подстицања развоја различитих психичких функција ученика.
- Зона наредног развоја за поједине функције и начини подстицања њиховог развоја у школи (моторика, опажање, памћење, мишљење, пажња, социјалност, говор).
- Индивидуалне и групне разлике међу ученицима и начини њиховог уважавања.
- Значај уважавања разлика међу ученицима за успех у школи.
- Васпитни стилови родитеља и њихов утицај на особине личности деце.
- Васпитни стилови наставника и њихов утицај на понашање, успех и залагање ученика.
- Реаговање ученика на примену моћи наставника.
- Појам социјализације личности (различита схватања).
- Агенси социјализације, посебно породица и школа: чиме утичу и за развој којих особина деце су посебно одговорни.
- Појам и значај учења за човека.
- Класично условљавање: шта се учи, механизам учења, који су услови неопходни, карактеристике и могућност примене у школској ситуацији.
- Инструментално условљавање: шта се учи, механизам учења, неопходни услови, карактеристике, примена у школској ситуацији.
- Опсервационо учење: а) викаријско условљавање – шта се учи, механизам учења, потребни услови, примена у школској ситуацији; (б) учење идентификацијом- шта се учи, због чега долази до учења, примена у школској ситуацији.
- Учење увиђањем: шта се учи, механизам учења, карактеристике, примена у школској ситуацији.
- Рецептивно учење: а) смислено- појам, карактеристике, шта доводи до овог учења, подстицање у школи; (б) механичко- појам, карактеристике, када се прибегава овом учењу у школској ситуацији.
- Учење путем открића: појам, карактеристике, облици (дивергентно, конвергентно; слободно и вођено), примена у школској ситуацији.
- Концепције образовања и наставе: основне идеје и модалитети различитих концепција.
- Четири принципа успешног наставног поступка према Пркинсу.
- Врсте активности у настави значајне за успешно смислено учење и начини обезбеђивања.
- Појам мотивације и мотива за школско учење.
- Врсте мотивације за школско учење (унутарња и спољашња мотивација).
- Чиниоци мотивације за школско учење и начини мотивисања.
- Начини провере знања ученика (писмено, усмено, практично): карактеристике, предности и недостаци.
- Врсте оцена (глобале и аналитичке; бројчане, словне, описне).

- Функције оцена (психолошке, педагошке, социјалне).
- Критеријуми оцењивања.
- Модалитети ситуација учења у разреду, карактеристике с обзиром на активност ученика и могућност примене.
- Појам метакогниције..
- Начини развијања вештина интелектуалног рада (планирања, самоевалуације, долажења до информација, памћења, сазнавања).
- Жанровске особености уџбеника.
- Критеријуми доброг уџбеника с обзиром на садржај.
- Критеријуми доброг уџбеника с обзиром на начин излагања (педагошко-психолошки дизајн).
- Значај и психолошки принципи сарадње с родитељима.
- Начини развијања прихватања и сарадње међу ученицима.
- Рад са децом с посебним потребама.
- Значај активног слушања у комуникацији с децом.
- Шта јесте, а шта није активно слушање.
- Када наставник примењује активно слушање.
- Шта је ја-порука и када је наставник користи.
- Навести пример и непример ја поруке.
- Начини превладавања 12 застоја у комуникацији према Гордону.
- Пет карактеристичних митова о наставнику према Гордону.
- Тест као форме вредновања ефеката образовног процеса (карактеристике, предности и недостаци)
- Врсте питања у тесту знања, њихове предности и недостаци
- Ситуација учења (врсте, карактеристике, предности и ограничења)
- Појам , врсте и значај невербалне комуникације.